

KRİZ ve KRİTİK
KONFERANSLARI III

KADIN, KRİZ, KRİTİK

28 - 29
KASIM
2012

Sakarya
Üniversitesi
Kongre ve
Kültür
Merkezi

Kriz ve Kritik Konferansları III
Kadın, Kriz, Kritik
28-29 Kasım 2012
Sakarya Üniversitesi

Giriş

Kriz ve Kritik, Türkiye'deki akademik çevrelerde yaygın olarak görülen kritik yapma eksikliğinin akademik zenginlik ve tartışmaların önündeki en önemli engel olduğu fikrinden yola çıkarak doğdu. Bu temel fikirden hareketle Kriz ve Kritik Konferansları serisi, tartışmaların en yoğun yaşandığı ve dile getirme cesaretine en fazla ihtiyaç duyulan kriz alanlarına odaklanmayı tercih etmektedir. Bu nedenle meseleleri ele alma biçimi olarak kritik ve bu kritiğe zemin hazırlayan krizler, söz konusu serinin iki önemli ayağını oluşturmaktadır. Ağırlıklı olarak Türkiye odaklı bir seri olsa da, dünyadaki çeşitli krizler de Kriz ve Kritik Konferanslarının ilgi alanına girmektedir.

Yılda iki kez düzenlenen Kriz ve Kritik Konferansları, söz konusu krizleri devlet/iktidar tekelinden almak ve bu krizlerin yeni iktidar biçimlerine nasıl yol açtığını ortaya çıkarmak üzere düzenlenmektedir. Hâkim dilin kendisini yeniden inşa etmesinden sonra yerini başka bir hâkim dile bırakmasına kadar birçok dinamiği içinde barındıran kriz alanlarına odaklanmak ve bunları kritiğe tabi tutmak entelektüel olmanın da bir gereğidir. Bu anlamda Kriz ve Kritik Konferansları, kritiğin adil ve eşit bir siyasallık oluşturulmasına içkin olduğuna inanmaktadır. Dolayısıyla Kriz ve Kritik Konferansları serisi, Türkiye akademisyenlerini ve düşünce insanlarını var olan ve olması muhtemel kriz alanlarına odaklanmaya ve bu krizlere eleştirel bir gözle bakmaya davet etmektedir. Bu bağlamda konferans serilerinde ortaya çıkan düşüncelerin krizlerin çözümüne ilişkin yeni yaklaşımlar getirmesi amaçlanmaktadır.

KRİZ ve KRİTİK
Konferansları

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Fatmagül Berktaş

(İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Dilek Cindoğlu

(Mardin Artuklu Üniversitesi)

Prof. Dr. Ömer Çaha

(Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeynep Direk

(Galatasaray Üniversitesi)

Prof. Dr. Yakın Ertürk

(Ortaoğu Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Zehra F. Kabasakal

(The State University of New York)

Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı

(Koç Üniversitesi)

Prof. Dr. Deniz Kandiyoti

(University of London)

Prof. Dr. Rana Özen Kutanis

(Sakarya Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa Öztürk

(Çukurova Üniversitesi)

Prof. Dr. Solmaz Zelyut Hünler

(Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Şule Toktaş

(Kadir Has Üniversitesi)

Doç. Dr. Gonca Bayraktar Durgun

(Gazi Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Fatma Fidan

(Sakarya Üniversitesi)

KONFERANS DÜZENLEME KURULU

Yrd. Doç. Dr. Bünyamin Bezci

Yrd. Doç. Dr. Tuncay Kardeş

Yrd. Doç. Dr. Filiz Sever Cicioğlu

Yrd. Doç. Dr. Ali Balcı

Yrd. Doç. Dr. Yıldırım Turan

Yrd. Doç. Dr. Murat Yeşiltaş

Dr. Nebi Miş

Arş. Gör. Abdullah Muhsin Yıldız

Arş. Gör. Elif Madakbaş

Arş. Gör. Şule Aydın Turan

Arş. Gör. Esra Dil

Arş. Gör. Pınar Memiş

Arş. Gör. Ayşe Şentepe

Arş. Gör. Kübra Cevherli

Arş. Gör. Ensar Muslu

Arş. Gör. Mustafa Caner

Arş. Gör. Dilşad Türkmenoğlu Köse

Arş. Gör. Fahriye Keskin

Arş. Gör. Rıdvan Kalaycı

Arş. Gör. Cüneyt Doğrusözlü

Arş. Gör. Recep Tayyip Gürler

KRİZ VE KRİTİK KONFERANSLARI III

KADIN, KRİZ, KRİTİK

Sakarya Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi

Konferans Programı

28 Kasım Çarşamba

09: 00 Kayıt

09: 30 Açılış

- Kriz ve Kritik Konferansları Düzenleme Kurulu, Sakarya Üniversitesi
- Özlem Bozkurt Gevrek (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürü)

10: 00 Açılış Konuşması

- *“Hayalden Hakikate: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadınların Özgürleşme Mücadelesi”*
- Fatmagül Berktaş (Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi)

11: 00 Açılış Oturumu

Oturum Başkanı: Fatmagül Berktaş (Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi)

“Neoliberal Dönemin Cinsiyet Rejimi: Erkek Egemenliği Değişiyor mu?”

Aksu Bora (Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi)

“Müslüman Toplumlarda Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları”

Alev Erkilet (Yrd. Doç. Dr. Kırklareli Üniversitesi)

12: 45 Öğle Yemeği

“14: 00 Panel 1: Türkiye’de Kadın Deneyimleri

Oturum Başkanı: Aksu Bora (Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi)

- *“Hatıradan Tarihe: İdeoloji, Otorite ve Birey Olarak Kadın”*

Gonca Bayraktar Durgun, (Doç. Dr. Gazi Üniversitesi)

- *“Sivil Toplumda Aktivist Deneyimleri: Cesur ve Güzel”*

Fatma Fidan, (Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi)

Dilay Güvenç (Öğr. Gör. Kocaeli Üniversitesi)

- “Kadın ve Göç Olgusunun Türk Medyasında Ele Alınması: Karşılaştırmalı Bir Bakış”

Baran Hanağası, (Doktora Öğrencisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi)

- İlke Acar (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Türkiye Temsilcisi)

15: 15 Kahve Arası

15: 30 Panel 2: Kadın ve Kimlik

Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Alev Erkilet

- “Kadınların Öznel Kimliklerini İnşa Etme Sürecinde Aile İçi Kültürel Söylemler: Genç Kızlar Üzerine Bir Araştırma”

Gül Aktaş (Öğr. Gör. Dr. Pamukkale Üniversitesi)

- “Tezer Özlü’nün Romanlarını Kadın, Beden ve Kimlik Bağlamında Okumak”

Evşen Çerkeşli (Öğr. Gör. İstanbul Kavram Meslek Yüksekokulu)

- “Türkiye’de Transseksüellere Karşı Toplumsal Tutumlar”

Burçak Cürül (Yüksek Lisans Öğrencisi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

16: 45 Kahve Arası

17: 00 Panel 3: Türkiye’de Kadın Çalışmaları

Oturum Başkanı: Şule Toktaş (Doç. Dr. Kadir Has Üniversitesi)

- “Proje ‘Kadın’”

Hatice Altunok (Dr. Gazi Üniversitesi)

Mustafa Altunok (Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

- “Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programları Ne Yapıyor?!”

Yasemin Yüce Tar (Öğr. Gör. Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

- “Türkiye’de Kadın Haklarının Gelişimi Açısından Tanzimat ve Meşrutiyet’in Önemi”

Gizem Çakmak (Dr. Yeditepe Üniversitesi)

Gülsüm Kınıkoğlu Başer (Arş. Gör. Yeditepe Üniversitesi)

- “Kadın Deneyimlerine Yönelik Eleştiriler ve Üçüncü Dalga Metodoloji Arayışları: Dalgaları Aşmak Mümkün mü?”

Elif Madakbaş (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

19: 00 Akşam Yemeği

29 Kasım Perşembe

09: 30 Panel 4: Kadın ve Din

Oturum Başkanı: Necdet Subaşı (Dr. Diyanet İşleri Başkanlığı)

- *“Günümüz Halveti Uşşâkî Tarikatında Kadın”*

Muammer Cengil (Doç. Dr. Hitit Üniversitesi)

- *“Kadın Sorunlarını Dinle Buluşturmak”*

Hicret Kiraz Toprak (Diyanet İşleri Başkanlığı)

- *“Kadın Dindarlığı Bağlamında Kur’ân-ı Kerîm’deki Nüşûz Kavramının Değerlendirilmesi?”*

Hayati Sakallıoğlu (Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi)

10: 45 Kahve Arası**11: 00 Panel 5: Kadın ve Beden**

Oturum Başkanı: Rana Özen Kutanis (Prof. Dr. Sakarya Üniversitesi)

- *“Aile Planlaması Pratiklerine Erkeklerin Katılımı Üremeyi Kadın Hakkı Olarak Gören Yaklaşımında Bir Krize Yol Açabilir mi?”*

Miki Suzuki Him (Yrd. Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

- *“Kuaför ve Güzellik Merkezlerinde Mekânsal ve Sınıfsal Beğeni Farklılığı ile Toplumsal Cinsiyetin Yeniden Üretimi”*

Ercan Geçgin (Arş. Gör. Ankara Üniversitesi)

- *“Kadın Bedeninin Denetimi Ataerkil Şebekenin Gözünden Kadınlar”*

Edagül Türker (Master Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi)

- Zelal Yalçın (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı)

12: 15 Öğle Yemeği

13: 30 Panel 6: Kadın ve İktidar

Oturum Başkanı: Ömer Çaha (Prof. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi)

- *“Yerel Siyasette Kadın Temsili: Kız Kardeşler İttifakı”*

Selin Akyüz (Yrd. Doç. Dr. Zirve Üniversitesi)

- *“Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel Politikalar Çerçevesinde Kadın Belediye Başkanları Kilit Rol(ler) Üstlenebilirler mi?: 2009 Yerel Seçimler Örneği”*

Berrin Koyuncu Lorosdağı (Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi)

Ahu Sumbas (Dr. Mustafa Kemal Üniversitesi)

- *“Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Türkiye’de Kadının Siyasal Hayata Katılımı ve Temsili”*

Sinem Yıldırım (Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi)

Oğuz Han (Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi)

Bora Yenihan (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

· “1923-1940 Arası Kadın Romanlarında İdeal Kadın Tipi Olarak Erkekleşen Kadın”

Tuba Yılmaz (Master Öğrencisi, Fatih Üniversitesi)

14: 45 Kahve Arası

15: 00 Panel 7: Medya, Kadın, Temsil

Oturum Başkanı: Gonca Bayraktar Durgun, (Doç. Dr. Gazi Üniversitesi)

- “Like or Tweet Me! Halkla İlişkiler ve Tanıtımda Trend Topic Mecra: Sosyal Medya (Kadın Konulu STK’lar Sosyal Medyanın Neresinde?)”

Filiz Cicioğlu (Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi)

Zuhal Erol (Öğr. Gör. Sakarya Üniversitesi)

- “Beden, Estetik ve İslamcı Kadın Kimliğinin Modernleşme Serüveni: Âlâ Dergisi Örneği”

Adem Sağır (Yrd. Doç. Dr. Karabük Üniversitesi)

- *“Sosyal Medyada Tesettür Esintisi”*

Emre Yıldırım (Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi)

16: 15 Kahve Arası

16: 30 Panel 8: Çalışma Hayatı ve Kadın

Oturum Başkanı: Fatma Fidan (Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi)

- *“Kriz Olgusunun Kadına Yönelik Algı ve Kadın İşgücüne Etkisi”*

Nuran H. Belet (Dr. Gazi Üniversitesi)

- *“Erkeklerin Çalışan Kadın Olgusuna Yönelik Algı ve Tutumları”*

Semih Okutan (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

Kazım Mert (Öğr. Gör. Sakarya Üniversitesi)

Pınar Memiş (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

Şule Aydın Turan (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

- *“Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme'nin (TCDB) Önemi: Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamaları”*

Gonca Güngör (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

Kadriye İzgi Şahpaz (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

Kapanış: 17: 45

Akşam Yemeği: 18: 30

Türkiye’de Kadın Deneyimleri

Oturum Başkanı: Asku Bora (Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi)

“Hatıradan Tarihe: İdeoloji, Otorite ve Birey Olarak Kadın”

Gonca Bayraktar Durgun, (Doç. Dr. Gazi Üniversitesi)

“Sivil Toplumda Aktivist Deneyimleri: Cesur ve Güzel”

Fatma Fidan, (Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi)

Dilay Güvenç (Öğr. Gör. Kocaeli Üniversitesi)

“Kadın ve Göç Olgusunun Türk Medyasında Ele Alınması: Karşılaştırmalı Bir Bakış”

Baran Hanağası, (Doktora Öğrencisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi)

İlke Acar, (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Türkiye Temsilcisi)

kadın örgütleri, yerel yönetim ve mekanizmaların çözüm sürecine dahil edilmesi gerektiğinin altını sıklıkla çizmektedir. Bu eğilimde, Türkiye de bir istisna değildir. Nitekim KYŞ sorunu ile mücadele için Türkiye’de 2005 Belediye Kanunu ile belediyelere kadın sığınma evi açmak gibi çeşitli sorumluluklar yüklenmiştir. Ancak belediyelerce açılan kadın sığınma evi sayıları ve güncel çalışmalar göstermektedir ki bu sorumluluklar belediyeler tarafından tam anlamıyla yerine getirilmemektedir. Kadın bir temsilci olarak kadın belediye başkanlarının, temelde bir kadın sorunu olan KYŞ meselesiyle ilgili bu sorumlulukları yerine getirmek ve sorunla mücadelede daha etkin politikalar üretmekte daha istekli ve bilinçli olacağı varsayılmaktadır.

Bu doğrultuda bu çalışma, Türkiye’deki 2009 Yerel Seçimleri örneği üzerinden yerel yönetimlerde önemli aktörler olan kadın belediye başkanlarının KYŞ’le mücadeledeki rollerine ve etkilerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede, KYŞ’le mücadele için yerel politikalar temelinde kadın belediye başkanları örneğinde, muhtemel çözüm önerilerinin tartışılması amaçlanmaktadır. Söz konusu araştırmada, nitel bir yöntem kullanılmış ve bu seçimde seçilmiş 24 kadın belediye başkanının söylem ve faaliyetleri derinlemesine mülakatlar yoluyla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, KYŞ’le mücadelede kadın belediye başkanlarının yerel politikalar özelinde önemli bir potansiyele sahip olmaları nedeniyle kilit rol(ler) üstlenebilecekleri ortaya çıkmıştır. Ancak bu potansiyeli gerçekleştirmelerinin önünde birtakım bireysel ve kurumsal engellerle karşılaştıkları gözlenmiştir. Bu bulgulardan hareketle, çalışmamızda kadın belediye başkanlarının KYŞ’le mücadelede söz konusu potansiyellerini gerçekleştirmelerinin sağlanması için hem yerel hem de ulusal belirli yasal ve siyasal düzenlemelerin ve teşviklerin yapılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

“Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Türkiye’de Kadının Siyasal Hayata Katılımı ve Temsili”
Sinem Yıldırım alp (Yrd. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi)

Oğuz Han (Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi)

Bora Yenihan (Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi)

Biyolojik temellere dayandırılarak tanımlanan toplumsal cinsiyet kavramı, temelde toplumsal bir düzeni ve toplumsal ilişkileri işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet ilişkileri, hayatın birçok alanında erkeklerin baskın olduğu, kadınların genellikle ikinci plana itildiği, kadınların aleyhine ayrımcılığı, eşitsizliği, baskıyı, eşit olmayan güç ilişkilerini içeren bir yapı sergilemektedir. Diğer yandan bu yapı, ataerkil zihniyet gibi kültürel-ideolojik sembollerle, temsil biçimleriyle ve toplumsal kurumlar vasıtasıyla kendini sürekli meşrulaştırmaktadır. Kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsler arası eşitsizlikler, içinde bulunulan toplumun sahip olduğu özelliklere göre şekillenmektedir.

Kadınların siyasal hayata dahil olabilmeleri, birey kavramının oluşumu ve gelişimi açısından oldukça büyük önem taşımaktadır ancak ülkemizde dahil olmak üzere pek çok ülkede kadınların, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal haklarını erkeklere nazaran geç elde ettikleri ve elde ettikleri haklarını da sınırlı bir oranda kullanabildikleri görülmektedir. Seçme ve seçilme hakkına sahip olan kadınların, seçme haklarını istikrarlı olarak kullandıkları görülürken, seçilme hakkı yönünde etkisiz, zayıf kaldıkları görülmektedir. Seçilme hakkı önündeki engellerin temelinde de kadına yüklenen eş ve anne sıfatlarının getirmiş olduğu sorumluluklar ve roller önemli yer tutmaktadır. Kadınların siyasal yaşama, karar alma-verme süreçlerine katılımını etkileyen faktörlere bakıldığında, eğitimsizlik, ekonomik özgürlüğe sahip olamamak, örgütsüzlük gibi nedenler yer alırken, ağırlıklı olarak toplumsal cinsiyetçi bakıştan kaynaklı geleneksel inanışlar ve uygulamaların önemli yer tuttuğunu söylemek mümkündür.

Dolayısıyla, kadınların siyasete katılımını etkileyen faktörlerin başında toplumun kültürel yapısı ve toplumun kabul ettiği geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri gelmektedir diyebiliriz. Buna göre kadının geleneksel toplumsal rolü, ev ve evin içindeki işlerle ilgili iken erkeğin geleneksel toplumsal rolü, ev dışı tüm alanları ve işleri kapsamaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyetçi bakış, siyaset yapmayı “erkek işi”, siyasal alanı “erkek alanı / erkeğin alanı” olarak

sergileyerek toplumsal hayatta kadın ve siyaset kavramının birlikte algılanması önünde engel oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyetçi tutumlar, bireylerin ve toplumun siyasal tutumu üzerinde etkili sebep olmaktadır.

Türkiye’de toplumsal cinsiyetçi bakış ve bundan kaynaklı toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kadınların sosyal ve iktisadi hayata katılımının yanısıra siyasal hayata katılımı ve siyasal temsili konusunda da sorunlara neden olmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti 1934 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkını tanıyarak birçok ülkeden önce önemli bir adım atmıştır. Ancak kadınların seçme ve seçilme hakkını elde etmeleri, siyasi hayata ve karar alma mekanizmalarına katılımlarını artıramamıştır. Zira kadınların Cumhuriyet’in kuruluşu yıllarından günümüze kadar olan süreçte kamusal ve devlet alanlarında yeteri kadar yer almadığı görülmektedir. Türkiye’de siyasal alanın bugününe bakıldığında, parlamento ve yerel yönetimlerde kadın oranlarının azlığı dikkat çekmektedir. Oysa ki kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasi alanları kendilerinden yana dönüştürebilmeleri için en başta siyasal alan olmak üzere toplumsal yaşamın her alanındaki, her düzeyindeki karar organlarında yer almaları gerekmektedir.

Kadınların siyasal yapı içerisindeki temsili ve siyasete katılımındaki oranın düşüklüğü Türk kadınının önemli sorun alanlarından birini oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği / eşitsizliği ve bu eşitsizliği kaldıracak / eşitliği sağlayacak politikaların üretilmesi ve geliştirilmesi aşamalarında kadınların azlığı, ülkelerin gelişmişliği önünde de engel teşkil etmektedir. Diğer yandan, kadınların da erkekler kadar siyasal yaşamın içinde etkin olarak rol üstlenebilmesi, demokratik yönetimlerin varlığı ile mümkün olacaktır. Bu çerçevede dünyada birçok ülkede ve Avrupa Birliği ülkelerinde kota politikaları uygulamalarına yer verilmektedir. Buna göre, kadınların siyasal süreçlere katılımını destekleyici politikaların ürünü olan kota uygulamaları ile kadınların siyasi katılımının doğal gelişime kavuşuncaya kadar asgari düzeyde belli oranlar getirilerek artırılması amaçlanmaktadır.

Bu çalışma, toplumsal cinsiyetçi bakış açısıyla Türk siyasal yapısı içinde kadınların katılımı ve temsili değerlendirilerek, mevcut uygulamalar çerçevesinde çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır.